

Latvijas Nacionālās bibliotēkas

# Literatūras ceļvedis



L N B

LATVIJAS  
NACIONĀLĀ  
BIBLIOTĒKA

Novembris



Nr. 7/2022

ISSN 2592-8392

# Literatūras ceļvedis

Vārdu svars. Šis lakoniskais, bet vienlaikus tik itelipīgs grāmatas nosaukums šoreiz kļuva par mūsu izdevuma priekšvārda iedvesmas un atslēgvārdiem. Novembra numurā iekļautajai grāmatai "Vārdu svars" par rakstītā vārda milzīgo ietekmi uz cilvēka dzīvi ir vistiešākais sakars ar šī numura tēmu – tulkojumi un tulkošana. Lai gan mūsu uzstādījumos nekas nav mainījies un viens no "Literatūras ceļveža" veidotāju galvenajiem pamatuzdevumiem ir latviešu oriģinālliteratūras popularizēšana, lai palīdzētu bibliotekāriem un lasītājiem izvēlēties vērtīgāko, sagādājies tā, ka izdevuma novembra numurā krietna daļa no iekļautajiem izdevumiem ir tulkojumi – gan daiļliteratūra, gan nozaru teksti. Latvijā kā mazā valstī kvalitatīvu citvalodu tulkojumu izvēle ir ne tikai vienlīdz svarīgs un atbalstāms, bet arī ļoti atbildīgs krājuma veidošanas aspekts. Lai gan tulkots kopumā tiek daudz, joprojām dzirdam par kvalitatīvu tulkojumu, tajā skaitā, lugu iestudēšanai atbilstoša dramaturģiskā materiāla, nepietiekamību. Daudzi, kuriem svešvalodas mūsdienās vairs nav šķērslis, dod priekšroku grāmatas lasīšanai oriģinālvalodā, un tas ir labi. Tomēr tikai neliels grāmatu lasītāju skaits var brīvi lasīt tekstus vairākās svešvalodās. Iespējams, kāds no viņiem iepatikušos grāmatu pēc izlasīšanas pārtulko latviski, atbilstoši savām valodas prasmēm un izjūtai, bet vai vienmēr – kvalitatīvi? Dažreiz sanāk aizdomāties arī par daiļliteratūras tulkojumu subjektivitāti – kā būtu, ja grāmatas oriģināls nonāktu cita tulkotāja rokās, un kas zina, vai pie mums nonākušais autora vēstījums būtu tāds pats? Diemžēl, tikai nedaudzu darbu tulkojumi veikti vairākkārt, tādēļ rezultātu varam vien iztēloties. Novembra numura priekšvārdā visu mūsu uzmanību

vēlamies pievērst tieši viņiem – šī laikietilpīgā, skrupulozā, nereti piņķerīgā, bet vienmēr radošā un atbildīgā darba veicējiem, tulkotājiem. Ierasti gan biežāk atceramies izcelt tieši daiļliteratūras tulkotājus, daudzus no viņiem jau uztveram kā kvalitātes garantu, arī gadījumos, kad jāizvēlas par labu tās vai citas grāmatas lasīšanai. Arī novembra grāmatu titullapās sastopam tulkotāju zvaigznāja personību vārdus – Silvija Brice (Paskāls, M. "Vārdu svars". Zvaigzne ABC, 2022), Māra Poļakova (Žadans, S. "Internāts". Jāņa Rozes apgāds, 2022), ir norāde uz Maimas Grīnbergas agrāk veiktu tulkojumu. Prieks, ka līdzās viņām ienāk jaunie, piemēram, – mazāk pazīstamā vācu valodas maģistre, bērnu grāmatu autore (Viška, S. "Kate, kas gribēja kļūt par vectēvu". Liels un mazs, 2021) un tagad arī tulkotāja Signe Viška (Klings, M.U. "Diena, kad tētis pārrunāja kutelīgus jautājumus". Jāņa Rozes apgāds, 2022). [Vairāk par tulkotāju.](#)

Retāk tiek runāts par nozaru literatūras tulkotājiem, tomēr viņu darbs šķiet vēl lielākas apbrīnas vērts, jo paģēr ne vien labas valodas zināšanas, bet arī, piemēram, kultūras vēstures vai politikas procesu pārzināšanu. Šajā numurā piedāvājam franču valodas speciālistes – ar Franciju saistītu tulkošanas un citu kultūras projektu vadītājas – Ditas Ābolas tulkojumu (Andersons, B. "Iedomātās kopienas", Jāņa Rozes apgāds, 2022).

Novembra numurā bija prieks iekļaut arī profesora Andreja Veisberga plašo monogrāfiju par tulkojumiem gan vēsturiskā, gan mūsdienu skatījumā (Veisbergs, A. "Tulkojumi latviešu valodā: 16.–20.gs ainava", LU Akadēmiskais apgāds, 2022). Starp daudzām citām grāmatā izlasāma autora atziņa, ka latviešus

Seko mums [Inb.lv](http://Inb.lv)



# Literatūras ceļvedis



var dēvēt par tulkojumorientētu tautu un kultūru. Zemāk – neliels ieskats profesora skatījumā uz tulkojumiem Latvijā šobrīd.

Paldies visiem grāmatu un citu tekstu tulkotājiem, lai viņiem ražīgs nākamais tulkojumgads!

## Sagatavotāji

LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas vadītāja, profesore Ieva Kalniņa

LU Literatūras, folkloras un mākslas institūta vadošais pētnieks Toms Ķencis

LNB Bibliogrāfijas institūta Datu un zināšanu pārvaldības nodaļas autoritatīvo datu speciāliste Aija Uzula

LNB Pakalpojumu departamenta Humanitāro un sociālo zinātņu lasītavas nozaru informācijas ekspertes Zane Krūmiņa, Astra Šmite, Irēna Moreino, Lauma Remese

LNB Pakalpojumu departamenta Tehnoloģiju un dabaszinātņu lasītavas informācijas speciāliste Zane Bondare

LNB Speciālo krājumu departamenta Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas krājuma eksperte Ingrīda Peldekse

LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra bibliotēku nozares speciāliste Anda Saldovere, galvenā bibliotekāre Solvita Ozola

Kuldīgas Galvenās bibliotēkas Pakalpojumu nodaļas vadītāja Iveta Grīniņa

Talsu Galvenās bibliotēkas sociālo mediju speciālists Andžejs Beļevičs

Kultūras publicists, Bibliokuģa bocmanis Gints Šīmanis

Izdevuma sastādītāja: LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra bibliotēku nozares speciāliste Anda Saldovere

Korektore: LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra tīmekļa resursu redaktore Anna Iltnere

Maketētāja: Enija Lukumiete

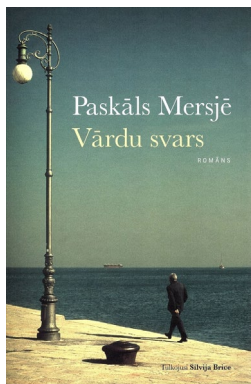
Grāmatu vērtējumos saglabāts vērtētāju individuālais stils

Seko mums [lnb.lv](http://lnb.lv)



# Paskāls, Mersjē. Vārdu svars.

Iesaka Aija Uzula



## Atslēgvārdi

šveiciešu romāni

[https://www.zvaigzne.lv/lv/gramatas/apraksts/202635-vardu\\_svars.html](https://www.zvaigzne.lv/lv/gramatas/apraksts/202635-vardu-svars.html)

<https://lr1.ism.lv/lv/raksts/radio-maza-lasiitava/iemileties-teikumos-un-sarunaties-par-vardiem-paskala-mersje-rom-a167191/>

Vai jūs kādreiz esat tvēruši grāmatu lasīšanai, akli noticot tās vāka attēlam, tā tekstūrai? Es – reizēm. Šoreiz smago un biezo grāmatu (720 g un 464 lpp.!) paķēru līdzī lasīšanai brīvdienās, aizrautīgi noticot fantāzijai, ka stāvu uz mola un vēroju kuģus, gluži kā vāka attēlā. Gribēju ienirt noslēpumā, tāpēc pat neiedomājos pagriezt grāmatas aizmugures vāku un izlasīt anotāciju. Bet, sāku grāmatu lasīt un... zuda laika izjūta un aizmirsu pat par to, ka būtu pieklājīgi izslēgt lampu, jo bērniem var traucēt gaismu, un arī par to, ka no rīta būs sarežģīti pamosties.

Stāsts par Leilandu mani aizrāva, jo, pat atrodoties pilnīgi atšķirīgās dzīves situācijās, lasot teikumu pēc teikuma, bieži radās vēlme iesaukties: "Re, kāds izteicis manas domas vārdos!" Stāsts ir par aizrautīgu tulkotāju poliglodu – angli, kurš apprecas un dzīves daļu nodzīvo skaistajā Itālijas pilsētā Triestē. Vēlāk dzīves līkloči viņu aizved atpakaļ uz Londonu, un šeit Leilands cenšas rast savus vārdus pats, pretēji visu iepriekšējo dzīvi darītajam – citu radīto vārdu tulkošanai. Pārzināt daudzās valodas – tas ir ieguvums vai traucēklis? Tāds jautājums manās domās atgriezās ik pēc brīža. Dažbrīd šķita, ka stāsta varonim ir smagi. Smagi ne tikai no tā, ko viņam pavēstījis ārsts, bet smaga ir šī zināšanu nasta. Romāns reizēm šķita kā tāds milzīgs katls, kurā tā varonis centās "izvārties", lai "būtu gatavs".

Sevišķi aizkustinošas šķita romāna galvenā varoņa vēstules viņa pēkšņi mūžībā aizgājušajai sievai, kuras viņš sāka rakstīt pēc savas diagnozes uzzināšanas – dziļi personiskas un izjustas, valodnieka prasmīgi radītas. Pārdomas raisīja Leilanda izteiktā dziņa kaut ko vēl paspēt, pirms piepildās viņam izteiktais spriedums. Tik dažādas, šķietami netveramas iespējas viņš centās piepildīt – apgūt ķīniešu valodu, pagūt izlasīt neskaitāmas grāmatas. Galvenā varoņa veselības sarežģījumi šķita balansējam starp spēcīgu grūdienu un "stop krānu" cilvēka dzīvei. Aizkustināja arī Leilanda izjustās attiecības ar meitu un dēlu. Tās manā skatījumā bija sava veida

enkurs Leilanda dzīves bangās. Un viņa "emociju kuģis" meklē ostas, kas sniegtu mierinājumu pēc viļņojošās dzīves jūras peldējuma.

Vēstījums ir tik plūstošs, ka patiesi nav viegli grāmatu nolikt malā. Paldies tulkotājai Silvijai Bricei par kārtējo skaisti veikto darbu: tā kā vācu valodu nepārvaldu, tad, tikai pateicoties šī tulkojuma pieejamībai, esmu kļuvusi par vienu savīlņojošu stāstu bagātāka. Līdzīgu sajūtu man sagādāja 2019. gadā izlasītais somu rakstnieces Rītas Jalonenas romāns "Skaidrums" (Rīga, Jāņa Rozes apgāds, 2019, no somu valodas tulkojusi Maima Grīnberga), ko arī noteikti iesaku izlasīt, ja uzrunā Leilanda dzīvesstāsts. Arī tajā rakstniecei izdevies plūstoši uzrakstīt stāsts par vārda mākslu – tik līgans, tik iesaistošs, ka gribas izlasīt bez apstāšanās.

Lasot Paskāla romānu, mani pavadīja urdoša vēlme izrakstīt citātus. Brīžiem šķita, ka citāti nomaina viens otru. Vēlāk izdevniecības "Zvaigzne ABC" tīmekļvietnē pamanīju tulkotājas izteikto viedokli par vārdu ceļojumu nozīmīgumu katra dzīvē, jo tie bagātina mūsu prātus un sirdis, un viņas paustais teksts mudināja gandrīz vai skaļi piebalsot.

Ar itēli raisošiem dzīves līkloču rakstiem un bez pliekanības uzrakstītais darbs nes līdzī patīkamu pēcgaršu. Grāmatas lappuses iemieso kāda cilvēka dzīvi – vienkāršu dzīves gājumu ar kāpumiem un kritumiem, ar pieņemtiem lēmumiem, ar savas gribas piepildījumu un cīņu par tās izpausmēm, ar dzīves līkloču uzliktiem pārbaudījumiem, no cilvēka neatkarīgiem apstākļiem. Grāmata ir par citu pieļautām kļūdām, kas mūsos dziļi rezonē un – kā nerakstīts likums – atklāj neparedzamo.

Šis grāmatas lasīšana pielīdzināma skaistam ceļojumam sevī pašā.

# Žadans, Serhijs. Internāts.

Iesaka Anda Saldovere

No ukraiņu valodas tulkojusi Māra Poļakova.  
Rīga: Jāņa Rozes apgāds, 2022. 256 lpp.  
ISBN 9789984239293.



## Atslēgvārdi

ukraiņu romāni; karš Ukrainā

[https://www.diena.lv/raksts/kd/recenzijas/savu-karu-dzird.-ukrainu-rakstnieka-serhija-zadana-romana-\\_internats\\_-recenzija-14288376](https://www.diena.lv/raksts/kd/recenzijas/savu-karu-dzird.-ukrainu-rakstnieka-serhija-zadana-romana-_internats_-recenzija-14288376)

Tā kā līdz šim nebiju lasījis nevienu Serhija Žadana grāmatu, bija skaidrs, ka jaunais izdevums ir mana iespēja saprast, ko ukraiņiem nozīmē Ukrainā šobrīd populārākais, Harkivā dzīvojošais autors – rakstnieks, dzejnieks, tulkotājs. Līdzīgi kā pirms pusgada, kad lasīju Tamāras Zerņas romānu “Meitiņa”, apbrīnoju ukraiņu rakstnieku tālredzību, teju biedējošu spēju tik precīzi iemiesoties vēl nenotikušajā, bet ar viņu pieredzi – nenovēršamajā. Jo, kaut gan tas izklausās paradoksāli, vairāki ukraiņu rakstnieki savus spilgtākos darbus par karu radījuši jau pirms kara (gadījumā, ja par karu nesaucam jau kopš 2014. gada valstī esošo militāro konfliktu). Līdzīgi “Meitiņai” arī šī grāmata darbojas kā sava veida psihoterapija, kas neļauj pierast un aizliedz samierināties – tāpat, dara mums šobrīd tik būtisko, jo iedarbojas uz cilvēka psihi spēcīgāk par ziņu sižetiem. Nevien ar autora apbrīnojamo notikumu paredzēšanas spēju, bet, visvairāk, ar viņa domas vērienu, katra teikuma un pat vārda ietilpību un zemtekstiem, ar to vārdos neizteikto, bet tik apjaušamo, kas varētu sekot, bet grāmatā pateikts vien pusvārdā. Pārsteidzošais ir tas, ka uz šo brīdi jau 21 pasaules valodā iztulkotais Žadana romāns, kurš 2022. gadā saņēmis arī ERAB balvu, sarakstīts jau 2017. gadā, tomēr pie latviešu lasītāja nonācis tieši laikā, tādēļ, nezinot sarakstīšanas gadu, šķiet, ka radīts tagad. Jā, grāmatu lasīt ir smagi. Īsumā – tas ir stāsts par vārdā nenosauktas dzimtās valodas skolotāju vārdā nenosauktā valstī, viņa ģimenes locekļiem un izveidojušos konflikta situāciju ar “citu valsti”, kas ietilpināts vien triju dienu notikumu hronikas atveidē. Dzīvībai bīstamiem izaicinājumiem pilnais ceļš uz netālas, ienaidnieka aplenkta kaimiņu pilsētas internātu pakal radniekam –

turp un atpakaļ, vienlaikus arī garīgais ceļš no tēvoča pie viņa māsasdēla ir tik spilgts un tik daudz spēj atklāt ne tikai par karu, bet arī ilgstoši samilzušām, neizrunātām ģimenes locekļu savstarpējām attiecībām, kas ir sava veida alternatīva jēdzienam “internāts” mūsos pašos... Kādēļ gan mums būtu sevi vēl papildus jāmoka, lasot šo tik smago grāmatu – loģiski, šāds jautājums var rasties daudziem. Mana atbilde – Žadans kā izcils rakstnieks ar viņa rīcībā esošo mākslinieciskās izteiksmes līdzekļu palīdzību ļauj mums karu izprast ne vien intelektuālā (kas arī nav mazsvarīgi), bet arī emocionālā līmenī. Un tas nostrādā.

# Klings, Marks Uve. Diena, kad tētis pārrunāja kutelīgus jautājumus.

Iesaka Aija Uzula



## Atslēgvārdi

vācu bērnu stāsti; vecāku un bērnu kopīga lasīšana

<https://www.janisroze.lv/lv/jr-iesaka/esosas-akcijas/izdevniecibas-janis-roze-gramatam-25-atlaide-perkot-gramatas-vismaz-eur-20-vertiba-davana>

<https://gramatasirmanilabakiedraugi.wordpress.com/2022/09/01/diena-kad-tetis-parrunaja-kuteligus-jautajumus/comment-page-1/>

Pēc bērnu prātus uzjautriņošiem omes un opja piedzīvojumiem ar internetu un tējkannu, šoreiz izteiksmīgās ģimenītes tēva kārtā nodrošināt lasītājiem vielu pārdomām. Domājams, katrs pieaudzis cilvēks, kuram ir mazi bērni, agri vai vēl aizdomājas, kā reaģēt uz viņu jautājumiem par bērnu rašanos un ne tikai to. Sērijas jaunā grāmata piedāvā vienu no risinājumiem vecākiem, kuri kautrējas vai nezina, kā labāk ar saviem bērniem pārrunāt kutelīgo dzimumattiecību jautājumu. Grāmata ir gan izzinoša, gan humorpilna, jo īpaši – pieaugušajiem tās lasītājiem. Prātojot par to, kāds būtu šīs grāmatas pārrunāšanai atbilstošākais bērna vecums, netieku gudra: tas šoreiz lai paliek katra vecāka paša ziņā, taču, šķiet, manīju kādā recenzijā par šo stāstu minējumu, ka ieskatu dzimumu atšķirībās labāk būtu bērnam piedāvāt, jau uzsākot sākumskolu (ko gan jau visi bērnodarņnieki var sīki un smalki pavēstīt saviem vecākiem paši), kamēr nav vēl tikuši pie apšaubāmiem video pēc savas vai draugu iniciatīvas. Gan jau tā arī ir, jo jāpiekrīt, ka šis jautājums ir ļoti svarīgs un nebūtu labi to atstāt bērniem izzināšanai bez pieauguša cilvēka klātbūtnes. Veselības mācību deviņdesmito gadu sākumskolā gan neatceros, tādu izteiktu uzrāvienu šajā jautājumu pēkšņi ar klasesbiedriem piedzīvojām, šķiet, 5. klasē. Atceros, kā visi pietvīkušiem vaigiem un samulsuši klausījās nez no kurienes atbraukušās tantes vēstījumu un pēc stundas saņēma katram paredzēto paciņu, kas ietvēra vairākas ar šo jautājumu saistītas lietiņas – skaidrojošus bukletus un aizsardzībai domātu produktu paciņas. Zirgošanos klasesbiedru vidū par šo jautājumu neatceros, toreiz vēl nodomāju, ka visi vai nu dikti izglītoti, vai arī pārāk samulsināti.

Jauno Klinga grāmatu izlasīju vienatnē, daudzviet nespējot novaldīt smieklus, un ticu, ka tāds arī bija autora nolūks, lai atšķaidītu koncentrēto informāciju. Izlasīju, mazliet apdomājos

un sapratu, ka bez tīri nejauši uzdotu bērnu jautājumu iztīrāšanas vienā vakarā viņus nosēdināt un izlasīt visu stāstu, manuprāt, nevajadzētu, jo rastos informācijas “pārblīve” bērna prātā. Varbūt maldos, jo, kā jau teicu, katram no vecākiem ir savs “uzņemtais kurss”, un arī bērni ir ļoti atšķirīgi. Stāsta varoņi izceļas ar savu kolorītumu – katru no viņiem autors apveltījis ar kādu “odziņu”. Tētis gan ir sekša tēmas iniciators, taču, šķiet, nemaz nav tai sagatavojies, turklāt izskatās un izklausās no visiem stāsta varoņiem visvairāk apmulsis – ja neskaita septiņpadsmitgadīgās Luīzes draugu. Mamma piebalso tētim un izceļas ar spilgtām frāzēm, ome un opis tandēmā cenšas uzburt sešdesmito gadu dzimumdzīves ainiņas, savukārt vidējais dēls Maksis vēro šo ģimenes uzburto teātri un ir gatavs to iemūžināt, bet pastarīte Tifānija izceļas ar gluži normāliem pirmsskolas vecuma bērnu jautājumiem. Interesanta loma stāstā piešķirta ģimenes kaimiņam, kurš, nejauši ieklīdis, bet līdz galam noklausījies amizanto sarunu, visdrīzāk, to atcerēsies mūžam. Stāstu papildina brīnišķīgas iztīrātās tēmas vizualizācijas. Grāmatu uzskatu par labu materiālu, ko turēt plauktā, kad no bērniem nāks TIE jautājumi. Bet varbūt tā noderēs jau mazliet savlaicīgākai iepazīstināšanai ar kutelīgo tēmu. Paldies autoram par šo sēriju kopumā – dzirdēts, ka Vācijā jau iznākusi jaunākā tās grāmata, kurā galvenajā lomā būšot ģimenes pastarīte.

Kopumā stāsts manī rezonēja kā balanss starp “Tā ir neatņemama dzīves sastāvdaļa, viss ir ļoti pašsaprotami un vienkārši” (gluži kā to pasniedza pusaudze Luīze) un “Ak, vai, nomiršu aiz kauna!” (apmēram tā, kā uzvedās tētis). Viens gan skaidrs – nez vai šī ir uzskatāma par pirmsmiega pasaciņu, labāk piemeklējiet citu diennakts laiku tās lasīšanai!

# Veisbergs, Andrejs. Tulkojumi latviešu valodā: 16.–20. gadsimta ainava: monogrāfija.

Iesaka Astra Šmite



## Atslēgvārdi

tulkošana un interpretācija;  
tulki un tulkotāji

<https://klasika.ism.lv/lv/raksts/gramatu-stasti/tulkojumi-latviesu-valoda-16.20.-gadsimta-ainava-un-sasalusi-si.a168484/>

<https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/akademiska-un-profesionala-literatura/literaturzinatne/tulkojumi-latviesu-valoda-16-20-gadsimta-ainava.html>

Profesoru Andreju Veisbergu pazīstam ne tikai kā valodnieku, tulku un mācītbspēku, bet arī kā vairāku grāmatu autoru. Viņš pievērsies gan vārdnīcu jomai, gan dažādu tulkošanas jautājumu apskatiem. Pie nozīmīgākajām jāmin autora grāmatas “Konferenču tulkošana”, “Mutvārdu tulkošanas pamati” un “Jaunā latviešu–angļu vārdnīca”.

Profesora jaunākā grāmata ir pētījums, kurš atspoguļo latviešu valodā izdoto tulkojumu tendences, procesus un kopainu laikā no 16. gadsimta līdz 20. gadsimtam ieskaitot. Grāmatas ievadā autors raksta: “*Latviešus var saukt par tulkojumorientētu tautu un kultūru. Paradoksāli, bet nozīmīgi latviešu identitātes stūrakmeņi ir tulkojumi*”. Tālāk viņš min tādas zīmīgas tulkojumus kā Bībele, Jura Alunāna “Dziesmiņas” un Raiņa Gētes “Faustu”. Par profesora teiktā patiesīgumu jo īpaši pārliecināties šobrīd, kad gatavojoties latviešu grāmatas piecsimtgadei, iepazīstam tās pirmsākumus.

Grāmatā uzskatāmi parādīta tulkojumu metožu maiņa, sākot no sekulāro tekstu brīvajiem tulkojumiem vai adaptācijām līdz robežšķirtnei, kad 1824. gadā K. R. Girgensonā tulkojumā tiek izdota grāmata “Robinsons Krūziņš”. Tolaik pie tulkošanas ķērušies arī jaunie latviešu rakstnieki – Ansis Līventāls, Juris Neikens, Jēkabs Zvaigznīte u.c. Parāleli tulkojuma metodes maiņai tulkotāja vārds pakāpeniski kļūst aizvien pamanāmāks, līdz mūsdienās tas atguvis pirmskara tradīcijās iedibināto atpazīstamību.

Profesors Veisbergs secīgi izsekojis arī tam, kā tulkošana nonāk

latviešu rokās, kā parādās aizvien jauni nozīmīgi klasiskās literatūras tulkojumi un paplašinās avotu dažādība. Ja sākumā tulkojumi pamatā veikti no vācu valodas, tad pamazām tai pievienojas angļu, krievu, franču un citu tautu literatūra. Lielu lomu tulkojumu jomā spēlē sociālpolitiskie periodi, kad revolūcija, kari, okupācijas atstāj nospiedumus arī tulkojumu klāstā.

Jaunizdotajā monogrāfijā autors aplūkojis arī tulkojumu kritiku, secinot, ka tā nav pārvarējusi ierobežoto pievēršanos valodas kļūdu meklēšanai.

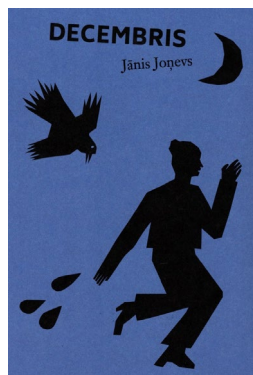
Aprakstot laikmetu maiņu, profesors Veisbergs pievērsies atšķirīgiem tulkojumu izvērtēšanas tematiem. Piemēram, raksturojot padomju okupācijas laika tulkojumus, vēstīts par rusifikāciju, cenzūras kropļojošo ietekmi, kā arī atšķirīgo tulkojamo darbu izvēli emigrācijā un okupētajā Latvijā izdoto grāmatu piedāvājumā. Līdz ar *perestroikas* periodu sabruka cenzūras žņaugi, tulkojumu piedāvājumā mainījās normas un konvencijas, un parādījās milzīgs tulkojumu apjoma pieaugums.

Grāmatas noslēgumā sniegts īss grāmatas satura kopsavilkums angļu valodā, kas vērtējams kā nozīmīgs grāmatas papildinājums.

Var apbrīnot autora spēju milzīgo materiāla apjomu apkopot un izklāstīt tā, ka salīdzinoši nelielā izdevumā iekļauta visa tulkojumu vēsture. Šis darbs būs labs palīgīdzeklis mācībās, turklāt noteikti var noderēt ikvienam interesentam, kurš vēlas noskaidrot kādu faktu vai iegūt priekšstatu par tulkojumu latviešu valodā vēsturi.

# Joņevs, Jānis. Decembris. Dokumentāls detektīvromāns.

Iesaka Ieva Kalniņa



## Atslēgvārdi

latviešu detektīvproza; latviešu dokumentālā publicistika

[https://www.diena.lv/raksts/kd/gramatas/patiesiba-ka-maniaks.-jana-joneva-gramata-\\_decembris](https://www.diena.lv/raksts/kd/gramatas/patiesiba-ka-maniaks.-jana-joneva-gramata-_decembris)

<https://satori.lv/book/decembris>

<https://www.punctummagazine.lv/2022/11/10/jonevu-maisa-nenoslepsi/>

Jānis Joņevs ar romānu "Decembris" papildina latviešu mūsdienu kriminālliteratūras klāstu, kurā pašlaik kā nozīmīgas autore minamas Dace Judina un Jana Veinberga; divus romānus "Parādu piedzinēji" un "Brāļi" uzrakstījis Aldis Bukšs.

Romāns "Decembris" ir trešais Joņeva publicētais darbs pieaugušajiem – pēc romāna "Jelgava 94" un stāstu krājuma "Tīģeris". Jaunais romāns laika aptvērums ziņā ir tuvāks romānam "Jelgava 94" – tie ir 20. gadsimta 90. gadi, konkrēti – 1997. gada decembris, kad Rīgā notiek nežēlīgu slepkavību sērija. Stāstītājs atceras savas dzīves pusaudža posmu – 90. gadus, kad līdzīgas slepkavības pašam nebija laika pamanīt vai tās neinteresēja.

Stāstītājs nolemj rakstīt jaunu darbu par maniaku un sāk vākt materiālus, internetā meklējot atsaucis un faktus un tā laika presē pievēršot uzmanību arī cita satura informācijai, šos rakstus citējot, pārrakstot, pārdomājot izlasīto, fiksējot "Vakara Avīžu" vakara meitenes vārdu un trūcīgo apģērbu. Pa vidu uzzinām par Joņeva iemīļotās subkultūras *black metal* mūziku un ar to saistītām darbībām Rīgā un Jelgavā. Joņeva laiktelpa – 1997. gada Rīga – ir nabadzīga, noziegumiem un slepkavībām piesātināta, baumas tajā savijas ar īstenību. Kad stāstītājs savācis materiālus, viņš iztaujā arī tā laika izmeklētājus, upuru piederīgos.

Kriminālliteratūrā Joņeva romāns pārstāv tā saucamo metafikcionālo detektīvromānu. Te ir rakstnieks, kuš izvērtē faktus, reflektē par tiem, un beigās atklāj, kas tad īsti ir noticis un kurš ko nogalinājis, arī konstatējot, ka teorētiski vēl divi slepkavas kopš 1997. gada decembra ir mūsu vidū.

Kurš vainīgs – tas stāstītāju nedaudz interesē, bet tas ir tikai iemesls jaunām pārdomām, maniaka vietā tiek atklātas banālas slepkavības, bet skaidrs, ka kaut kas tajā 1997. gada decembrī tiešām notika.

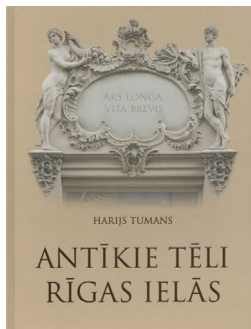
Galvenais romānā nav nozieguma atklāšana, bet reflektēšana par rakstnieku, pētnieku un izmeklētāju darbu, 90. gadu dzīvi. Romāna centrā ir stāstītājs, kurš veido detektīvstāstu par maniaku, to komentējot, apspriežot, vērtējot.

2022. gads ienesis jaunu izpratni "par maniaku un velnu", kurš meklējams tepat, kaimiņu valstī. "Kas ir cilvēka daba? Kas ir ārprāts, kas liek nogalināt?" (166. lpp.)



# Tumans, Harijs. Antīkie tēli Rīgas ielās.

Iesaka Ingrīda Peldekse



## Atslēgvārdi

Rīgas arhitektūra; māksla un mitoloģija; antīkie tēli; skulptūra; 19. gadsimta beigas; 20. gadsimts

<https://klasika.lsm.lv/lv/raksts/atspere/vestures-zinatnu-doktors-harijs-tumans-esmu-mainijis-savu-attiek.al67684/>

<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/radio-maza-lasiitava/staigat-pa-rigu-kluvis-interesantak.-harija-tumana-gramata-antik.al67855/>

<https://naba.lsm.lv/lv/raksts/portolaans/antiekie-teli-riga.-saruna-ar-latvijas-universitates-profesoru-ha.al67853/>

Latvijas Universitātes (LU) Akadēmiskais apgāds izdevis profesora Harija Tumana grāmatu par antīkajiem tēliem, kuri noraugās garāmgājējos no Rīgas namu fasādēm un skulpturālā atveidā sastopami Rīgas parkos. Ar pieredzējuša LU akadēmiska mācībspēka tvērienu tapušais monumentālais izdevums ir bagātīgi ilustrēts izziņas avots visiem, kuri interesējas par antīko mantojumu, Rīgas arhitektūru un būvniecību. Septiņu gadu laikā tapusi monogrāfija ietver hrestomātiskas atsauces uz seno grieķu un romiešu kultūras mantojumu, kas gadsimtiem ilgi caurstrāvo Rietumu kultūrvīdi. Analizējot namu fasādēs ieraugāmos tēlus, grāmatas autors piedāvā arhitektu un būvinženieru ieceru sava veida atšifrējumu.

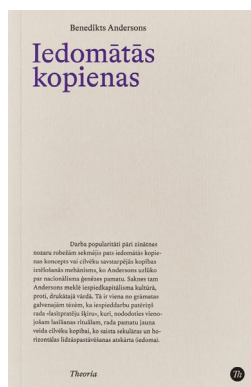
Lai gan Tumana uzmanības centrā ir Rīgas vēsturiskā centra arhitektūra, kura straujā attīstība būvniecības ziņā galvenokārt attiecināma uz industrializāciju laiku kopš 19. gadsimta otrās puses, netrūkst piemēru, kuri attiecināmi uz 20. gadsimta otro pusi. Tādējādi tēmas izklāsts nav ierobežots laikā, jo uzsvars likts uz Rīgas pilsētvidi, kas saglabājusies kopš 17. gadsimta beigām līdz mūsdienām, kopumā. Izdevums savā ziņā uzskatāms par Rīgas neoklasicisma un jūgendstila arhitektūras rokasgrāmatu; mūsdienu fotofiksācijās iemūžināti gan ēku fasādes kopskatī, gan fragmentu tuvinājumi, kas ir īpaši vērtīgi, jo detaļas ar neapbruņotu aci bieži vien grūti pamanāmas.

Grāmatas saturu veido trīs nodaļas: arhitektūra; mitoloģiskie tēli; dekori un uzraksti. Arhitektūras sadaļā izklāstīta antīko orderu izcelsme un būtība, aplūkots antīkais mantojums Eiropas arhitektūrā, sniegts ieskats antīkajās formās Rīgas arhitektūrā.

Mitoloģiskajiem tēliem veltītajā nodaļā akcents vērsts uz Rīgas Operas un baleta teātra ēkas tēlu galeriju, kā arī citu ēku fasādēm, kuras rotā dievu, alegoriju, varoņu, atlantu un kariatīdu, mītisku būtnu, kā arī amoru un putti veidoli. Izdevuma trešā daļa veltīta simboliskiem dekoriem, ornamentiem un uzrakstiem. Šo pētījumu noslēdz eseja par būvtēlnieku Augustu Folcu (1851–1926) un viņa tēliem Rīgas ielās. Pārļapojojot grāmatu, vienlīdz noderīgi būs arī saīsinājumu saraksts, izmantotās literatūras uzskaitījums, kā arī tekstā minēto Rīgas ēku adreses.

# Andersons, Benedikts. Iedomātās kopienas. Pārdomas par nacionālisma izcelsmi un izplatību.

Iesaka Toms Kēncis



## Atslēgvārdi

drukas kapitālisms; reliģija;  
imperialisms; monarhija;  
literatūra; prese; Latīņamerika;  
Dienvidaustrumāzija; Eiropa

<http://lulfmi.lv/Benedikts-Andersons-ledomas-kopienas>

<http://www.punctummagazine.lv/2022/09/28/iedomato-kopienu-realisms/>

<https://naba.lsm.lv/lv/raksts/portolaans/antiekie-teli-riga-saruna-ar-latvijas-universitates-profesoru-ha.al67853/>

Iespējams, ka "Iedomātās kopienas" ir skaistākā nāciju un nacionālisma pētniecībai veltītā grāmata. Benedikts Andersons raksta azartiskā stilā, nevairoties no intelektuālas ironijas un jaudīgām metaforām, kuras ar skaudību gribas pasvītrot vai katrā nodaļā.

Atšķetinot nāciju samērā neseno uzņēmumu uz vēstures skatuves, autors izseko to attiecībām ar monarhijām, impērijām un reliģiskām kopienām, arī ar lielajām reliģijām. Divas nozīmīgas caurviju tēmas šo attiecību skaidrojumā ir drukas kapitālisma attīstība un modernā cilvēka laika izpratnes un pasaules uztveres maiņa. Grāmatas filozofiskajā ietvarā sastopama ārkārtīgi plaša un daudzveidīga subjektu virkne: te līdzās atrodamī Dienvidamerikas plantatori un tajū prinči, latviešu zemnieki, indonēziešu revolucionāri un ungāru muižnieki. Kamēr visi nosauktie un vēl citi ilustrē variācijas vienam stāstam – kā vienlaikus rodas un iemiesojas nācijas ideja, – kā "grāmata grāmatā" lasāmas arī daudzās bagātīgās zemsvītras piezīmes.

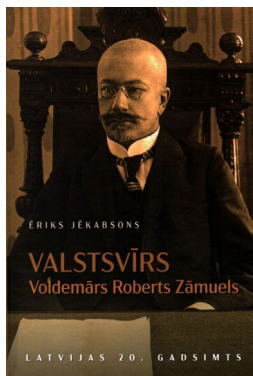
Sniedzot ieskatu dažādās pasaules malās notiekošajā, Andersons eleganti parāda, ka nacionālisms nebūt nav cēlies Eiropā, ne arī tam vienmēr – kā pie mums – jābūt saistītam ar kādu valodu. Andersona pētījuma vietu nacionālisma pētniecībā un tā aktualitāti mūsdienās savā kodolīgajā pēcvārdā raksturo Latvijas Universitātes Literatūras, folkloras un mākslas institūta (LU LFMI) vadošā pētniece, folkloriste Dace Bula. Katrā ziņā vērā ņemams ir secinājums, ka kopš grāmatas pirmizdevuma 1983. gadā iedomātās jeb iztēlotās kopienas

ir kļuvušas par vienu no centrālajiem jēdzieniem mūsdienu humanitārajās zinātnēs.

Piebilstams, ka "Iedomāto kopienu" tulkojums latviešu valodā ir LU LFMI kūrētās grāmatu sērijas *Theoria* pirmā grāmata. Pozitīvu lasīšanas pieredzi nodrošina Alekseja Muraško izstrādātais grāmatu sērijas dizains, tostarp arī lasīšanai patīkamais un ērtais *Spectral* burtveidols.

# Jēkabsons, Ēriks. Valstsvīrs Voldemārs Roberts Zāmuels.

Iesaka Irēna Moreino



## Atslēgvārdi

20. gadsimta pirmās puses Latvijas vēsture; Latviešu pagaidu nacionālā padome; Latvijas Senāts; Satversmes sapulce; advokatūra

<https://jumava.lv/products/valstsvirs-voldemars-roberts-zamuels/>

<https://ziemellatvija.lv/tapusi-gramata-par-voldemaru-robertu-zamuelu/>

Latvijas valsts dibināšanas vēsturi galvenokārt saistām ar tādām ievērojamām personībām kā Jānis Čakste, Kārlis Ulmanis, Zīgrīds Anna Meierovics. Taču mazāk zināms, arīdžan nedaudz piemirsts, ir Voldemārs Roberts Zāmuels (1872–1948) – spilgts politiķis un sabiedriskais darbinieks, izcils advokāts, valstsvīrs ar stingru stāju un iekšējo pārliecību, un viņa devums Latvijas valstiskuma tapšanā un nostiprināšanā. Par šo unikālo personību profesors Ēriks Jēkabsons raksta monogrāfijā “Valstsvīrs Voldemārs Roberts Zāmuels”, smalki un detalizēti navigējot cauri viņa sarežģītās un daudzkrāsainās privātās, profesionālās un sabiedriski politiskās dzīves peripetijām un vienlaicīgi savijot tās ar Latvijas vēstures nozīmīgākajām likteņlīnijām.

Mācības dzimtā Dzērbenes pagasta draudzes skolā ar jaunlatviešu gaisotni un hernhūtiešu idejām vecāku mājās, tieslietu studijas Tērbatas Universitātes Juridiskajā fakultātē un līdztekus tām – aktīva darbošanās pirmajā latviešu studentu korporācijā *Lettonia*, kurai bija ievērojama nozīme visa Zāmuela mūža garumā. Turpinājumā – zvērināta advokāta karjera ar daudzu politiski apsūdzēto personu aizstāvību politiskajās prāvās (tostarp – Rūdolfa Blaumaņa prāvā, kurš tika apsūdzēts soda ekspedīcijas apvainošanā latviešu presē), līdzredaktora amats Latviešu konstitucionāli demokrātiskās partijas laikrakstā “Latvija”, darbs avīzē “Dzimtenes Vēstnesis”, vēl un vēl. Nosauktie ir tikai daži logi, kuri ļauj ieskatīties šīs daudzpusīgās personības biogrāfijā. Uzskaitījumu varētu turpināt, secinot, ka Zāmuels aktīvi darbojās teju visās ievērojamākajās 20. gadsimta sākuma latviešu sabiedriskajās organizācijās un struktūrās. Bijis aktīvs Latviešu biedrības runasvīrs, devis savu ieguldījumu tās gatavotajā enciklopēdiskajā izdevumā “Konversācijas vārdnīca”, dažus gadus vadījis Rīteņbraucēju biedrību, darbojies Latvijas juridiskajā biedrībā, piedalījies kredīta biedrību kopsapulcēs utt. Vērā ņemams arī fakts, ka Pirmā pasaules kara laikā Zāmuels

kopā ar citiem sabiedriski politiskajiem darbiniekiem piedalījās latviešu strēlnieku bataljona organizācijas komitejas darbā. Ļoti nozīmīga viņa daudzpusīgās darbības svira bija jurisprudences – 1918. gadā viņš kļuvis par vienu no pirmajiem pieciem Latvijas Senāta senatoriem, bijis arī pirmais Senāta virsprokurors.

Nenoliedzami Zāmuela nopelni ir arī Latvijas neatkarības idejas pārveide konkrētos dokumentos, Latviešu nacionālās pagaidu padomes organizatoriskās struktūras izveide un tās vadīšana, bez kuras nebūtu iespējama neatkarīgās Latvijas valsts dzimšana, kā arī visa viņa tālākā darbība dažādos valsts amatos un biedrībās Latvijas tiesiski demokrātiskās iekārtas stiprināšanā (Satversmes sapulces loceklis, astotais Latvijas Ministru prezidents, zemkopības ministrs un tieslietu ministrs).

Arī trimdā Vācijā no 1944. gada līdz pat aiziešanai mūžībā 1948. gadā Zāmuels palika uzticīgs Latvijas un visu Baltijas valstu neatkarības atgūšanas idejai.

Zāmuels bija ļoti inteliģents un godprātīgs politiķis, īstens demokrāts un Latvijas patriots, kurš teicis, ka “*politika ir māksla, bet īsta māksla nav domājama bez apgarojuma un iedvesmas*”.

Jēkabsona grāmata ļauj no jauna skatpunkta paraudzīties uz šo unikālo personību un tās nopelniem Latvijai būtisku vēstures notikumu kopainā.

Izdevums bagātināts ar vērtīgām ģimenes un sabiedriskās dzīves norišu fotogrāfijām no Latvijas muzeju un arhīvu krājumiem. Monogrāfija būs interesants un vērtīgs izziņas avots tiklab Latvijas vēstures un politikas pētniekiem, kā arī ikvienam, kurš ir ieinteresēts pāršķirt un iepazīt jaunas un mazāk zināmas Latvijas vēstures lappuses.

# Kultūras mantojuma kopienas: prakses, attīstība un izaicinājumi : kolektīvi izstrādātā recenzētā zinātniskā monogrāfija.

Iesaka Lauma Remese



## Atslēgvārdi

kultūras mantojums;  
kultūrtelpa; kultūras mantojuma kopienas;  
mantojuma saglabāšana;  
tradīcijas

<https://lka.edu.lv/lv/aktuali/jaunumi/iznakusi-latvijas-kulturas-akademijas-petnieku-kolektiva-monografija-kulturas-mantojuma-kopienas/>

Šoruden klajā nākusi Latvijas Kultūras akadēmijas pētnieku grupas kolektīvi izstrādātā monogrāfija "Kultūras mantojuma kopienas: prakses, attīstība un izaicinājumi". Izdevumā analizēti dažādi Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma aspekti, atspoguļojot arī to, kā sabiedrības grupas piedalās mantojuma saglabāšanā nākamajām paaudzēm. Monogrāfija tapusi Latvijas Zinātnes padomes finansētā Fundamentālo un lietišķo pētījumu projekta "Kopienas līdzdalība kultūras mantojuma pārvaldībā: prakses, attīstība un izaicinājumi" (2018–2021) ietvaros. Pētniecības projekta mērķis ir atainot reālo situāciju Latvijā un citās valstīs, atklājot pozitīvo pieredzi, kopienas iesaisti un līdzdalību, kā arī turpmāk risināmos jautājumus, darbojoties ar kopienām un pilnveidojot nemateriālā kultūras mantojuma politiku.

Kultūras mantojums un kopiena ir divi galvenie monogrāfijas pīlāri. Temata izpēti nepieciešamību pamato pirms vairākiem gadiem uzsāktā Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma saraksta izveide un pētījumu trūkums par kopienas līdzdalības motivāciju, kapacitāti, kā arī saikni ar valsts īstenotajām mantojuma politikas iniciatīvām. Jāmin arī kultūras mantojuma saglabāšanā iesaistīto pušu daudzveidība un vērtību atšķirības mantojuma definēšanā un pārvaldībā, radot diskusijas par mantojuma kopienām.

Nemateriālais kultūras mantojums ataino aktuālo dzīvesveidu, kas tiek pārmantots no paaudzes paaudzē, tajā skaitā, prakses, zināšanas, prasmes un ar tām saistītie instrumenti, objekti un kultūras telpas, arī valodas un mutvārdu tradīcijas, skatuves mākslas, sociālās prakses un tradicionālā amatniecība. Monogrāfija sakārtota piecās virstēmās: kultūras mantojums, tā kopienas un pārvaldība; Latvijas iedzīvotāju attieksme pret

kultūras mantojumu; Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma kopienas gadījuma analīze; izaicinājumi nemateriālā kultūras mantojuma izpratnē, kā arī kopienas attīstības perspektīvas un novērtējums. Nodaļās analizēti konkrēti elementi, kas bijuši pieteikti Latvijas Nacionālā nemateriālā kultūras mantojuma sarakstam laikposmā no 2016. līdz 2018. gadam: pareizticīgo iedzīvotāju kāzu rituāli Alūksnes novada Pededzes pagastā, budēļu maskošāns tradīcijas Zemgales Vecumniekos, dziedāšana ar pusbalsu, Gaujas plostnieku amata prasmes, Latgales *bubyna* spēles tradīcija, lībiešu kultūrtelpa, saules gadskārtas astoņu svinamo laiku tradīcija, Siguldas spieķa darināšanas prasmes, tautas daiļamata meistari, tautas deju tradīcija, Upītes kultūrtelpa un Ziemeļlatgales mantojums Kurzemē.

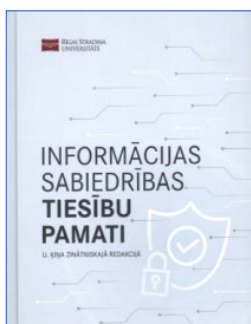
Kultūras mantojuma izpratne pēdējās desmitgadēs ir paplašinājusies, tāpēc autori pamato, cik svarīgi ir raudzīties uz jaunu nemateriālā kultūras mantojuma tapšanas un attīstības procesu. Starp izaicinājumiem nemateriālā kultūras mantojuma izpratnē apskatīts alternatīvais kultūras mantojums un tā kopienas, piemēram, grafiti un ielu māksla, *drag* performanču kultūra, kendamas spēle, vegānisma dzīvesveids, hokeja fanu kultūra un 9. maija atzīmēšanas tradīcijas.

Izdevuma autori un zinātniskie redaktori piedāvā vērtīgu akadēmisku tekstu kultūras jomas pētniekiem. Tajā pašā laikā izdevums būs saistoša un noderīga lasāmviela ikvienam, kurš interesējas par nemateriālā kultūras mantojuma veidiem un to saglabāšanu, Latvijas iedzīvotāju priekšstatiem un izpratni par mantojuma vērtībām, kā arī kopienas dalībnieku iesaisti mantojuma saglabāšanā.

Rūta Muktupāvela, Anda Laķe, Baiba Tjarve  
zinātniskajā redakcijā.  
Rīga: Jāņa Rozes apgāds;  
Latvijas Kultūras akadēmija, 2022. 477 lpp.  
ISBN 9789984239156.

# Informācijas sabiedrības tiesību pamati.

Iesaka Zane Krūmiņa



## Atslēgvārdi

informācijas sabiedrība;  
datordrošība; autortiesības;  
datu aizsardzība; elektroniskā  
komercija; digitālie mediji;  
e-pārvalde

<https://www.rsu.lv/aktualitates/izdota-kolektiva-monografija-informacijas-sabiedribas-tiesibu-pamatiE68sfsAK7svOtiRQ4UdKMOJeAJnDBKvt.pdf>

<https://www.janisroze.lv/en/gramatas/akademiska-un-profesionala-literatura/juridiska-literatura/informacijas-sabiedribas-tiesibu-pamati.html>

Biznesa augstskolas "Turība" izdevniecība 2022. gadā laida klajā divsējumu grāmatu "Informācijas un komunikācijas tiesības", kas likusi pamatus datorsistēmu tiesiskā regulējuma problemātikai Latvijā. Savukārt Rīgas Stradiņa universitāte nesēn izdevusi monogrāfiju "Informācijas sabiedrības tiesību pamati".

Akadēmiskais izdevums ir prominentu Latvijas juristu Dr.iur. Ulda Ķiņa redakcijā un vadībā radīts enciklopēdisks kopdarbs, kas veltīts informācijas sabiedrības tiesiskā regulējuma galvenajām likumsakarībām. Grāmatas apjomīgajā ievadā profesors Ķiņis atsaucas uz izcilā zinātnieka, teorētiskās fizikas pētnieka Stīvena Hokinga savulaik izteikto brīdinājumu par iespējamību, ka cilvēks vairs nespēs ietekmēt digitālo tehnoloģiju radītās sekas un mākslīgais intelekts kļūs par jaunu dzīvības formu, turklāt darbosies bez cilvēku līdzdalības. Profesors skaidro kibertelpas jēdzienu kā globālu bezrobežu un daudzslāņainu informācijas telpu, ko ir problemātiski likumiski regulēt. Ķiņis atzīst, ka nepieciešams meklēt jaunus risinājumus, kā nodrošināt 2005. gadā Tunisijas Pasaules Informācijas sabiedrības samitā apstiprināto, proti, ka informācijas sabiedrība ir nesaraucami saistīta ar valstu pienākumu nodrošināt cilvēktiesības neatkarīgi no vides.

Monogrāfijā aplūkota cilvēktiesību un personu likumisko interešu aizsardzības informācijas sabiedrībā problemātika, kurā digitālās tehnoloģijas kļuvušas par ikdienas dzīves sastāvdaļu un digitālās pratības zināšanas ir nepieciešamas arī juristiem, lai viņi realizētu likuma varu šajā jaunajā sabiedrībā. Grāmata ir pirmais akadēmiskais pētījums Latvijā par tiesību darbību informācijas sabiedrībā, interneta pārvaldību, elektronisko pārvaldi un mediju tiesībām. Radot grāmatas saturu, Latvijas tiesību pētnieki analizējuši starptautiskos un nacionālo tiesību

aktus, judikatūru, zinātniskos rakstus, monogrāfijas un interneta avotus saistībā ar personu tiesību un likumisko interešu aizsardzību kibertelpā.

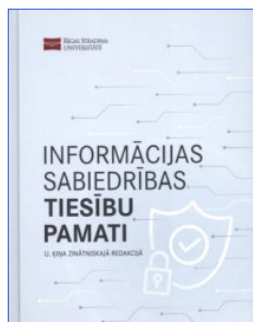
Monogrāfija sastāv no divām daļām. Pirmajā daļā "Vispārīgie tiesību jautājumi" ir trīs sadaļas, kurās to autori – LU Juridiskās fakultātes profesore Sanita Osipova, Dr.iur. Uldis Ķiņis un datorzinātni un tiesību zinātni magistre Katrīna Sataki – aplūko tiesību attīstības filozofiskos, socioloģiskos un tehnoloģiskos aspektus. Otrā daļa "Sevišķie tiesību jautājumi" sastāv no sešām sadaļām. No tām ceturtajā sadaļā "Datu aizsardzības tiesības" tās autore Dr.iur., LU Juridiskās fakultātes pētniece un lektore Irēna Barkāne aplūko personas datu aizsardzības tiesību vēsturisko attīstību Eiropā, analizē starptautiskos un Eiropas cilvēktiesību dokumentus, tostarp sniedz detalizētu "Vispārīgās datu aizsardzības regulas" analīzi, kā arī runā par personas datu tiesiskā regulējuma problemātiku Latvijā. Piektajā sadaļā "Autortiesības un to aizsardzības īpatnības digitālajā vidē" Dr.iur., Augstākās tiesas Civillietu departamenta zinātniski analītiskais padomnieks Rihards Gulbis analizē autortiesību jēdzienu un funkcijas, balstoties uz Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Eiropas Savienības tiesas prakses atziņām. Gulbis aplūko autortiesību un blakustiesību objektus, kā arī apskata autora tiesības kontrolēt darbu izmantošanu digitālajā vidē, analizējot Autortiesību likumu un tiesu praksi. Sestajā sadaļā "Elektroniskās pārvaldes (e-pārvaldes) tiesības" Mģ.iur., Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas juridiskā departamenta direktors Madars Lauris analizē e-pārvaldes definīcijas, apskata valsts informācijas sistēmas jēdzienu pazīmes, funkcijas, to nozīmi e-pārvaldes procesā un šīs sistēmas pārvaldības jautājumus. Lauris aplūko e-pārvaldes pakalpojumus un ar

Ulda Ķiņa zinātniskajā redakcijā.  
Recenzenti: Dans Jerkens Svantesons,  
Dr.habil. Juris Borzovs, Ineta Ziemele.  
Priekšvārds: Dr.iur. Valdis Birkavs.  
Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, 2022. 679 lpp.  
ISBN 9789934618031.

# Informācijas sabiedrības tiesību pamati.

Iesaka Zane Krūmiņa

Ulda Ķiņa zinātniskajā redakcijā.  
Recenzenti: Dans Jerkens Svantesons,  
Dr.habil. Juris Borzovs, Ineta Ziemele.  
Priekšvārds: Dr.iur. Valdis Birkavs.  
Rīga: Rīgas Stradiņa universitāte, 2022. 679 lpp.  
ISBN 9789934618031.



## Atslēgvārdi

informācijas sabiedrība;  
datordrošība; autortiesības;  
datu aizsardzība; elektroniskā  
komercija; digitālie mediji;  
e-pārvalde

<https://www.rsu.lv/aktualitates/izdota-kolektiva-monografija-informacijas-sabiedribas-tiesibu-pamatiE68sfsAK7svOtiRQ4UdkMOJeAJnDBKvt.pdf>

<https://www.janisroze.lv/en/gramatas/akademiska-un-profesionala-literatura/juridiska-literatura/informacijas-sabiedribas-tiesibu-pamati.html>

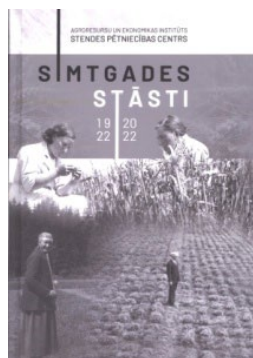
tiem saistītos instrumentus: e-dokumentu, e-parakstu, e-adresi u.c. Autors analizē arī atvērto datu tiesisko regulējumu, šo datu izmantošanas principus, licences un to nosacījumus. Sadaļā "Elektroniskās komercijas (e-komercijas) tiesības" starptautiskā advokātu biroja *Sorainen* Latvijas biroja juriste Mg.iur. Madara Meļņika un šī biroja partnere, zvērināta advokāte Ieva Andersone analizē jēdziena "e-komercija" saturu, pievēršot uzmanību tās attīstības faktoriem, aplūko e-komercijas tiesisko regulējumu, balstoties uz ES tiesību aktiem dažādās jomās – zīmolu, preču zīmju, reklāmas, līgumu slēgšanas un patērētāju tiesību u.c. aspektos. Sadaļā "Elektronisko mediju (e-mediju) tiesības" Rīgas Stradiņa universitātes Komunikācijas fakultātes dekāne, Dr.soc., Mg.iur., profesore Anda Rožukalne, Ieva Andersone un Madara Meļņika analizē mediju un e-mediju tiesību saturu, pamatjēdzienus, piedāvā šo mediju definīcijas. Autores aplūko e-mediju tiesisko regulējumu un tiesību attīstību Eiropas Savienībā, kā arī e-mediju tiesību attīstību Latvijā no 1992. gada līdz mūsdienām, apskatot organizatoriskos un saturiskos aspektus, uzraugošo institūciju tiesības un pienākumus mediju jomā, kā arī Latvijas tiesu sistēmas judikatūru mediju tiesību jautājumos. Sadaļā "Kiberdrošība – tiesiski aizsargājama interese" profesors Ķinis analizē kiberdrošības jēdzienu un izpausmes dažādās tiesību jomās, aplūko kibertelpas fenomenu, analizē dažādus elektronisko pakalpojumu veidus, raksta par starpnieku pakalpojumu sniedzēju atbildību un citiem jautājumiem. Autors analizē arī kibernetikas jēdzienu un sastāva izveides principus un doktrīnu, kā arī apskata LR Krimināllikuma normu piemērošanu un interpretāciju saistībā ar kibernetikas jautājumiem.

Monogrāfijai pievienots plašs uzziņu palīgmateriāls – detalizēts saīsinājumu saraksts, izmantotās literatūras un avotu uzskaitījums. Iekļauti arī saistoši uzrakstīti Dr.iur. Valda Birkava un profesora Ķiņa priekšvārds, kurā analizēta monogrāfijas ideja un tapšanas vēsture. Izdevums adresēts ne vien praktizējošiem juristiem, tiesīzbzinātniekiem un jurisprudences studentiem, bet arī mediju ekspertiem, datorekspertiem un citiem interesentiem.

# Stendes pētniecības centrs: simtgades stāsti (1922–2022).

Iesaka Zane Bondare

Teksta autore Sanita Zute; Agroresursu un ekonomikas institūts.  
Talsi: Aleksandra Pelēča lasītava, 2022. 413 lpp.  
ISBN 9789934513626.



## Atslēgvārdi

pirmā Latvijas valsts selekcijas stacija; Stende; simtgade; Stendes Pētniecības centrs

<https://www.arei.lv/lv/raksts/2022-10-13/izdota-gramata-arei-stendes-petniecibas-centrs-simgades-stasti>

Biedrība “Aleksandra Pelēča lasītava” izdevusi grāmatu, kas veltīta Agroresursu un ekonomikas institūta Stendes Pētniecības centra simtgadei. Pirms simts gadiem, 1922. gada 23. aprīlī, tika dibināta pirmā valsts izveidotā selekcijas stacija Latvijā, kuras nosaukums tolaik bija Valsts Stendes sēklkopības un selekcijas stacija. Noteikti daļa lasītāju Stendes Pētniecības centru joprojām dēvē par Stendes Selekcijas staciju, lai gan šo simt gadu laikā institūcijas nosaukums vairākkārt mainīts.

Izdevumā hronoloģiskā secībā atspoguļota Stendes Pētniecības centra darbība no tā dibināšanas līdz pat šodienai – 2022. gadam. Detalizēto, faktiem bagāto stāstu papildina bijušo darbinieku atmiņas, kas iezīmē tā laika darba un sadzīves ikdienu. Stāstu paspilgtina fotogrāfijas. Grāmatā vienuviet apkopota informācija par centra darbiniekiem – gan bijušajiem, gan esošajiem, iekļaujot informāciju par viņu izglītību un profesionālo darbību. Uzskatāmu tabulu veidā iekļauta informācija par Stendē izveidotajām laukaugu šķirnēm un to radītājiem. Grāmatu noslēdz kodolīgs centra nozīmīgāko notikumu hronoloģisks uzskaitījums.

Jāatzīmē arī, ka Agroresursu un ekonomikas institūta tīmekļvietnes [www.arei.lv](http://www.arei.lv) sākumlapā skatāma stāstu kolāža, kas veltīta Stendes Pētniecības centra simtgadei: [Plakāti\\_Stendes\\_simgade.pdf \(arei.lv\)](#), kā arī pieejami citi materiāli, kas sniedz ieskatu centra vēsturē.

# Olimpiskās medaļas Latvijai: grāmata veltīta Latvijas Olimpiskās komitejas simtgadei.

Iesaka Zane Bondare

Sastādītājs, tekstu autors: Anatolijs Kreipāns;  
mākslinieks Andris Rozentāls; Žorža Tikmera priekšvārds.  
Rīga: Latvijas Olimpiskā komiteja, 2022. 159 lpp.  
ISBN 9789934803482.



## Atslēgvārdi

1912.-2022. gada Latvijas olimpiēši; olimpiskās medaļas

<https://www.olimpiade.lv/zinas/raksts/lok-izdod-unikal-gramatu-olimpiskas-medalas-latvijai-veltitu-organizācijas-simtgadei>

<https://www.lsm.lv/raksts/sports/olimpiska-kustiba/nak-klaja-gramata-olimpiskas-medalas-latvijai-117-stasti-par-ikvienu-godalgas-ieguveju.a454544/>

Latvijas Olimpiskās komitejas izdevums "Olimpiskās medaļas Latvijai" veltīts komitejas simtgadei. Grāmatā ietverti 117 stāsti par olimpiskajām medaļām, kuras, kā norāda Latvijas Olimpiskās komitejas prezidents Žoržs Tikmers, "veido Latvijas olimpiskās kustības vēsturi zem dažādu valstu karogiem, bet ar Latviju sirdī".

Izdevumā sniegts īss, kodolīgs ieskats Latvijas olimpiskās kustības vēsturē, par katru olimpieti lasāms viņa profesionālās dzīves gājuma apraksts, pievienotas fotogrāfijas. Grāmatas saturs kārtots hronoloģiskā secībā, sākot ar 1912. gadu, kad piektajās Vasaras Olimpiskajās spēlēs, kuras noritēja Stokholmā, Haralds Blaus plūca laurus un izcīnīja bronzas medaļu stenda šaušanā. Neaizmirstams bija 1956. gads, kad Melburnas XVI Vasaras Olimpiskajās spēlēs vieglatlēte Inese Jaunzeme šķēpmesānā izcīnīja pirmo Latvijas sportistu olimpisko zelta medaļu. Grāmatu noslēdz informācija par 2022. gada XXIV Pekinā notikušo Ziemas Olimpisko spēļu bronzas medaļas ieguvējiem kamaniņbraucējiem Kristeru Aparjodu, Elīzu Tīrumu, Mārtiņu Botu un Robertu Plūmi. Izdevuma beigās ievietots Latvijas olimpisko medaļnieku alfabētiskais rādītājs.



# Ķoniņu brīvciemi. Nematrikulētā kuršu muižniecība Kuldīgas apkārtnē.

Iesaka Iveta Grīniņa



## Atslēgvārdi

Kuršu brīvciemi; Kuldīgas novads; Latvijas ciemu vēsture; muižniecība un ģimenes; latviešu etniskās rotaslietas un apģērbs

<https://www.youtube.com/watch?v=tW35kj0QWQ8>

2022. gadā klajā nācis līdz šim apjomīgākais pētījums par kuršu ķoniņu dzimtām un brīvciemem Kurzemē "Ķoniņu brīvciemi. Nematrikulētā kuršu muižniecība Kuldīgas apkārtnē."

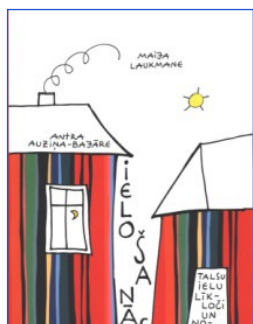
*"Kuršu ķoniņu brīvciemi ir Latvijas mērogā unikāli sociālie un saimnieciskie veidojumi, kuru galvenie komponenti bija dzimtas nekustamais īpašums – gan kopīpašums, gan privātīpašums – un personīgi brīvi dzimtu piederīgie."* Tā ievadā raksta vēsturnieks Agris Dzenis, viens no grāmatas autoriem. Izdevuma autoru kolektīvs plašs: Agris Dzenis, Janīna Kursīte, Karīna Janova, Liene Peniķe, Ilmārs Mežs, Juris Galerijs Vidiņš, Līvija Leine; māksliniece Katrīna Vasiļevska. Grāmatas projekta vadītājas – Inita Peniķe un Dace Reinkopa.

Vērtīgo, bagātīgi ilustrēto grāmatu sagatavojusi un izdevusi biedrība "Kuršu brīvciemi". Tajā apvienojušies seno kuršu ķoniņu pēcteči, lai celtu gaismā savu dzimtu vēsturi. Pētījumu rezultātus papildina ķoniņu dzimtu piederīgo atmiņu stāsti un bagātīgas ilustrācijas, kurās redzamas senas fotogrāfijas, dokumenti, tērpi un ķoniņu sadzīves priekšmeti. Grāmata ir stāsts par septiņiem brīvciemem tagadējā Kuldīgas novadā, par ķoniņu sadzīves, kultūras un mentalitātes savdabību.

Mani šī grāmata apbur ne vien ar saturu, bet arī kā ļoti skaists, māksliniecisks izdevums, ko patīkami turēt rokās, pētīt, šķirstīt, priecāties par kvalitāti, ik brīdi apjaušot – tā ir patiesa vērtība! Vāka attēlam izvēlēts fragments no ķoniņu derību saktas, kas simbolizē mūsdienu cilvēku saikni ar senčiem, to garīgo mantojumu un dzimtas vēsturi.

# Laukmane, Maija. Ielošanās. Talsu ielu līkloči un noslēpumi.

Iesaka Andžejs Beļvičs



## Atslēgvārdi

bērnu dzeja; Talsi un pilsētas ielas; ar Talsiem saistīti literāri; personības

<https://www.youtube.com/watch?v=E2VgUfUy6R0>

<https://talsunovads.lv/zinas/izglitiba/pirmklasnieki-dosies-celojuma-pa-talsu-ielam/>

*"Šeit, pavisam nelielā Dieva ierādītā zemes laukumīnā starp daudzām citām pilsētām kopā ar maniem sirdspukstiem tikšķ pasaulē visskaistākās un man visdārgākās pilsētas sirds. Talsi." Tie ir Maijas Laukmanes vārdi no cita Talsiem veltīta izdevuma "Pilsētas grāmata: dzeja un pulsācijas" (Aleksandra Pelēča lasītava, 2013). Savukārt atzīmējot Latvijas simtgadi, iznāca krājums "Pakalni pilsētas vaibstos" (Aleksandra Pelēča lasītava, 2018), kurš turpināja Talsiem un Talsu pakalniem veltītu dzeju, apvienojot ne tikai pārdomas par ielu līkumiem un pagalmiem, bet arī par cilvēkiem, kuri arī pēc aiziešanas mūžībā savā veidā joprojām sajūtami arī mūsdienās.*

"Ielošanās. Talsu ielu līkloči un noslēpumi" (Aleksandra Pelēča lasītava, 2022) paver jaunu lappusi Talsiem veltīto grāmatu klāstā – šeit dzejā sastopas Talsu ielas.

Grāmatas saturs nosacīti dalāms trīs sadaļās. Pirmajā daļā Talsu ielas iedzīvojušās Maijas Laukmanes rotaļīgajos dzejoļos, kas būs īpaši saistoši tieši jaunākajiem lasītājiem. Gandrīz katrs alfabēta burts iesakņojies kādā dzejiskā un vizuālā Talsu ieliņas stāstā. Grāmatu papildina jau vairāku citu Laukmanes grāmatu ilustratores, mākslinieces Antras Auziņas-Bajāres zīmējumi un vizuālais dizains. Otra grāmatas daļa veltīta 13 personībām, kuru vārdā nosauktas Talsu ielas. Līdzās lielajiem Latvijas dižgariem Krišjānim Valdemāram un Rainim nostājušās tādas personības kā Justīns Grots vai Voldemārs Ruģēns, par kuriem līdz šim ne katrs jaunais talsinieks zinātu pastāstīt. Biogrāfisko informāciju papildina fakti par personu saistību ar savu pilsētu un novadu. Izdevuma trešā sadaļa aicina lasītāju aktīvi iesaistīties: grāmatas beigu daļā atstātas mākslinieces noformētas brīvas lapas ar pilsētas ielu karti

– tās var aizpildīt ar saviem dzejoļiem, pārdomām un zīmējumiem, atzīmēt savas iecienītākās, mīļākās vietas pilsētā, ceļu uz skolu, vietu, kur dzīvo labākais draugs.

Runājot par Laukmanes "Ielošanos", nevilus aizdomājos – vai iespējams, ka dažādu autoru grāmatas vieno kādas ciešas, netveramas saites? Manuprāt, šajā gadījumā var atbildēt apstiprinoši, atceroties Ievas Samauskas un Gundegas Muzikantes kopdarbu "Pilsēta no A līdz Z" ("Annele", 2009) – tā ir grāmatiņa, kurā dzejā un ilustrācijās iedzīvojušās Rīgas pilsētas ielas. Aizvēja, Avenu, Ceriņu, Puķu ir tikai dažas no ielām, kuru nosaukumi caurvij abus šos "ielu grāmatu" darbus.

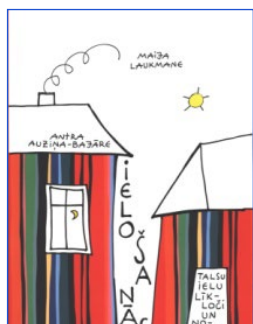
Lūk, daži piemēri:

*"... Aizvēja ielā nekad nav vēja –  
It nekāda: ne maiga, pavisam neliela,  
Ne arī stipra un mežonīgi spēja!  
Vējš Aizvēja ielai vienmēr garām zogas  
Kā balerīna uz pirkstgaliem..."  
(Ieva Samauska, "Pilsēta no A līdz Z")*

*"...Kā gan ielas prot izlīkumot  
Tik ļoti daudz līkumu?  
Kā neaizķeras tām kājas?  
Mazs, mazs saules stariņš  
Brīnās, brīnās un brīnās,  
Paslēpies aiz vēja,  
Līdz izskrien ielas malā un izlasa  
Ielas nosaukumu: AIZVĒJA"  
(Maija Laukmane, "Ielošanās")*

# Laukmane, Maija. Ielošanās. Talsu ielu līkloči un noslēpumi.

Iesaka Andžejs Beļvičs



## Atslēgvārdi

bērnu dzeja; Talsi un pilsētas ielas; ar Talsiem saistīti literāri; personības

<https://www.youtube.com/watch?v=E2VgUfUy6R0>

<https://talsunovads.lv/zinas/izglitiba/pirmklasnieki-dosies-celojuma-pa-talsu-ielam/>

Nedaudz neskaidra gan ir grāmatas mērķauditorija. Jaunākos lasītājus visvairāk iepriecinās dzejas un ilustrāciju rotaļas, bet, lai novērtētu izzinoši enciklopēdiskos personību aprakstus un atsauces Talsu pilsētvidē un kultūrvēsturē, nāksies būt jau krietni zinošākam. Prieks, ka šajā izziņas procesā iesaistīti arī skolotāji un bibliotekāri, plānojot bērniem ar novadpētniecību saistītas mācībstundas. Tomēr, iespējams, grāmatas patiesais un īstenais lasītājs ir un būs pati Pilsēta. Talsi. Un tā varbūt būs pat labāk.

Talsos šobrīd ir 137 reģistrētas ielas, bet pilsēta aug un ielu saraksts papildinās. Un tas var nozīmēt tikai to, ka arī grāmatas, kas būs veltītas Talsiem un priecēs pilsētniekus un viesus, taps vēl un vēl.

Grāmata izdota ar Talsu novada Kultūras un tūrisma projekta konkursa un Talsu novada pašvaldības atbalstu. Varbūt arī citām pilsētām vērts radīt kādu ielu stāstu vai līdzīgu projektu, jo popularizēt savu pilsētu jebkurā pieejamā veidā taču nekad nevar būt par daudz!

# Nēģu bībele.

Iesaka Gints Šīmanis



## Atslēgvārdi

latviešu kulinārija; upes nēģis;  
nēģu zveja

Vai zinājāt, ka apaļmutnieks nēģis tomēr ir zivs, turklāt senāks par dinosauriem? Latvijas dabas norišu zinātnieks Vilnis Skuja grāmatā raksta: *“Nēģi ir primitīvi radījumi. Tie ir senāki par dinosauriem. Uz Zemes šie akmeņu sūkātāji (nēģu dzimta – Lampetra – tulkojumā no latīņu valodas nozīmē “akmeņu sūkātāji”) mīt jau vairāk nekā 300 miljonus gadu, un to pašreizējais veidols nav mainījies piecus miljonus gadu.”* Savukārt grāmatas idejas iniciators Dzintris Kolāts uzsver: *“Nēģim viss sākas un arī beidzas ar piedzimšanu. Precīzāk – nārstu. Dodot impulsu jaunām dzīvībām, nēģi pēc pavisam īsa brīža iet bojā. Jau iepriekš tie pārstājuši baroties. Bez variantiem, jo barošanās orgāni reducējas un aizaug. Atliek vien spēka kaislīgām mīlas rotaļām, un tad – viss ir beidzies, lai atkal sāktos no jauna. Un tā jau miljoniem gadu.”* Izdevums priecē ar nēģu zvejnieku stāstiem, vairāk nekā 70 receptēm un Aigara Lapiņa karikatūrām. Te rodami visdažādākie nēģu pagatavošanas paņēmieni, pat suši un risoto, nemaz nerunājot par tradicionāli ceptiem nēģiem, apaļmutniekiem zupā un rasolā. Jau tradicionāli gada nogale ar svētku ēdienkartes plānošanu ir brīdis, kad nēģus kārojas visvairāk. Protams, visai ekskluzīvi un ne katram pa kabatai – tomēr – vismaz vienreiz gadā jau var?

Grāmata iegādājama Limbažu novada Tūrisma informācijas centros, kā arī pārdotuvē “Radīts piejūrā” Salacgrīvā.

Producents, idejas un priekšvārda autors Dzintris Kolāts;  
sakārtotājs Gints Šīmanis.  
Kuivīzi: Limbažu novada pašvaldība, 2022. 128 lpp.  
ISBN 9789934237065.

## KURZEMES ZVEJNIEKU UZRUNAJOŠĀ PAGĀTNE

# Kriķis, Juris. Lejaskurzemes zveji kopdarbībā.

Iesaka Gints Šīmanis



### Atslēgvārdi

Lejaskurzemes zvejniecība;  
Latvijas zvejnieku kolhozu  
vēsture; Liepāja, Jūrmalciems,  
Pāvilosta

*“Jūra joprojām māca kaut ko svarīgu paša cilvēka  
izdzīvošanai, tā māca, ka aiz viena horizonta vienmēr ir cits.”*  
(Enzo Maiorka)

Ilggadējais Liepājas muzeja vēsturnieks Juris Kriķis (1944) šoruden lasītāju vērtējumam nodevis savu ceturto grāmatu, kura vēsta par trim Lejaskurzemes zvejnieku kopsaimniecībām un bagāto to pastāvēšanas vēsturi – Nīcas ciema Jūrmalciema zvejnieku arteli “Sarkanā Blāzma” (1949–1969), Pāvilostas zvejnieku kolhozu “Dzintarjūra” (1948–1978) un vareno Liepājas “Boļševiku” (1946), kas vēlāk pārtapa par “Kursu”. Osta, zvejnieku lunka, jūrā gājēji un krastā palicēji – tas viss savijas krāšņā buķetē, kam pa vidu tērgā plāns un pretplāns, sociālistiskā trieciendarba nedēļas, ceļojošie vimpeļi un sarkanie karogi, kam vēstures kontekstā gan ir nulles vērtība. Atmiņās paliek cilvēki, viņu sīkstums te, Kurzemes krastā, un zveju godaprāts, ikdienas vezumu velkot. Kriķis prot sociālisma politekonomijas dogmas ielikt kuģa rūmē pie mencām, bet cilvēkus pelnīti ierakstīt kuģa rullī nākamībai. Grāmatu ievada plašs Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja Latvijas jūrniecības vēstures nodaļas vadītāja Andra Cekula priekšvārds, savukārt pēcvārdā šo rindu autors analizē aizgājušos laikus, kad sociālisma politekonomija satikās ar kurzemnieku godaprātu. Izdevums bagātīgi ilustrēts (vairāk nekā 120 foto) un papildināts ar to laiku raksturojošām statistikas tabulām un datiem.

Grāmata iegādājama Liepājas muzeja kasē.